

TÖRŐCSIK MARI – BÉRCZES LÁSZLÓ BESZÉLGETŐKÖNYVE

Egy színésznő regénye

TÓTH KLÁRA

BÉRCZES INTERJÚKÖTETE SZÍNHÁZI- ÉS CSALÁDREGÉNY IS.

Számomra az volt a tétje Bérczes László beszélgetőkönyvének Törőcsik Marival, hogy megtudunk-e valami újat a tavalyi, nyolcvanadik születésnapj év után, amikor – hála istennek – rengeteget szerepelt és csak mondta, mondta színes, gazdag életét, pályáját minden létező fórumon.

Aztán ez a szempont rögtön a könyv elején mellékessé vált. Úgy tűnt, mintha egy regényt olvasnánk, amelyben az idős, sokat élt színésznő mesél fiatal rajongójának, egy igen tetszetős miliőben, a velemi nyaralóban, ahová néha azért betör a külvilág telefonok,

látogatások formájában. A művésznő tudja, hogy feledékeny, kicsit rá is játszik talán – ettől szabadabb lesz –, de majd a „drága Bérczes” megnézi a neten, ha nem tudná, hogy mikor is volt egy szerep, egy utazás, esetleg egy amúgy feledhető férj. Bérczes szerencsére sok mindent tud. Tud bánni az idővel, az el-elköszáló gondolatokkal, tud visszakérdezni, sőt olykor meri nem elhinni, amit hall. Egyébként pedig nem kérdés: „Úgyis arról beszéllek, amiről akarok.” Szóval: mindketten kitűnő szereplők. Mert egy interjúkötet mindig kicsit szerepjáték is. De azon túl családregény is, a Törőcsik család regénye, több mint egy századon keresztül, mikszáthi, mórliczi, szabó magdai figurákkal, fordulatokkal.

Aztán a XX. század második felének, a szocializmusnak nevezett korszak mikrorealisztikus regénye, a kor egyik legnagyobb színésznőjének tükréből nézve. A nem mindennapi karrier, a mindjárt az egekbe röpítő *Körhintával*, amelyből szerencsére legalább ő, nem zuhant ki, ha már Soós Imre nem kerülhetette el a mélység vonzását.

S mi volt az oka, hogy Törőcsik páratlan tehetsége – amit a vizsgabizottság a főiskolán egy emberként felismert – kibontakozhatott? A mellé szegődött hozzá mindig hűséges szerencse? Az, hogy az isten a tenyerén hordta? Hogy tudta: „Nem muszáj hősnök lenni, ha nem lehet”?

A könyvben elszántan kerülnek a politikát, különösen az aktuálpolitikát, de vannak dolgok, amelyeken nem lehet átlépni. Ilyen 1956, amiről elmeséli, hogy „ott voltam a Bem szobornál, de utána bizony otthon kussoltam a falumban. Mert apám tudta, hogy mit jelent az, ha lőnek az oroszok.” És azt is elmeséli, hogy '57 május 1-én felvonult a Nemzeti Színházi kollégákkal, „önként, dalolva. Mert az élet élni akar.”

„Keresni kell a kompromisszumot, mindaddig, míg nem ártok veled személyiségemnek.” – mondja ki személyisége egyik kulcsát, Schwajda György intranzigens magatartása kapcsán. A könyv nagyobb része a színházról szól. Arról amivel, amiért Törőcsiknek nagyon meg kellett küzdenie, hisz kilenc évig csak negatív kritikákat kapott.

S a színházi előadásokat elemző, boncoló részek cseppet sem regényesek, anekdotikusak, sokszor inkább tanulmányba illő, vagy tanítani való szövegek. Itt már két megszállott beszélget, akiknek mindenük a színpad, ahol mindig a maximumot kell keresni. Törőcsik itt is önmaga, teljes odaadással áll ki például, a kulturális élet olyan – enyhén szólva – megosztó személyisége mellett, mint Major Tamás. Neki az imádott MESTER – így, nagybetűvel – akkor is, ha a számára negyven évig legfontosabb embert, a férjét, Maár Gyulát nem vette föl a főiskolára, mert osztályidegen volt. Vállalja elfogultságait, tévedéseit, melléfogásait. Mert bölcs asszony, vagy azért, mert az ország legnagyobb színésznője? Vagy a beszélgetés szabadsága miatt is: „legfeljebb majd kihúzom a könyvből”?

A filmkedvelők lehetnek csupán csalódottak a könyvet olvasva, mert itt nem kerül elemzésre, de még említésre sem a tucatnyi szennációs film, meg a kevésbé jók, de amelyeket mégis Törőcsik kedvéért nézett meg egy ország. Itt a színésznő nagyon szigorú: „Volt három-négy jó film, a többi pénzkereset.” Ideje lett volna legalább a *Teketóriát* „rehabilitálni”, ami ma nézve is kitűnő, korát megelőző film, miközben Törőcsik jutalomjátéka is. De nemcsak magával igényes, ki meri mondani, hogy Jancsónak három filmje van. Találják ki, melyik az a három és olvassák el a könyvet, ami ráadásul szép is, gyönyörű fotókkal.

EURÓPA KÖNYVKIADÓ, 2016.

